

Αναστάσιος Β. Σέμος

Καθηγητής Γεωπονίας Α.Π.Θ.

Ευρωπαϊκή Ένωση & Κοινή Αγροτική Πολιτική



3^η έκδοση βελτιωμένη

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ

ISBN 978-960-456-411-8

© Copyright, 2014, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Αναστάσιος Β. Σέμος

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr



www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Στοά του Βιβλίου (Πεσμαζόγλου 5), 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097

ΑΠΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΧΟΝΔΡΙΚΗ:

Ασκληπιού 60, 114 71 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Το περιεχόμενο του βιβλίου απευθύνεται κυρίως στους φοιτητές των γεωπονικών τμημάτων των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ και έχει ως κύριο σκοπό του την εισαγωγή τους στα θέματα δομής και οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις έννοιες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Τα θέματα παρουσιάζονται με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια και με παραδείγματα, θεωρητικά και πρακτικά, ώστε να είναι κατανοητά σε κάθε αναγνώστη που έχει στοιχειώδης γνώσεις Αγροτικής Οικονομίας.

Το βιβλίο χωρίζεται σε έντεκα κεφάλαια, καθένα από τα οποία ασχολείται με μια συγκεκριμένη ενότητα θεμάτων, τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους. Η δομή του βιβλίου δεν δημιουργεί ασάφειες και κενά, αφού όλα τα κεφάλαια αποτελούν μία αδιάσπαστη ακολουθία και τα διάφορα θέματα συνδέονται μεταξύ τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί και την Εισαγωγή, παρουσιάζεται μία σύντομη ιστορική και σημερινή εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ιδιαίτερη αναφορά στην ίδρυση, στην οργάνωση, στη διεύρυνση και στις σημαντικές πολιτικές της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται με αναλυτικό τρόπο τα κύρια όργανα της ΕΕ, καθώς επίσης η σύνθεση και οι αρμοδιότητες τού κάθε οργάνου και η συμμετοχή του στη λειτουργία της ΕΕ.

Το τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται οι θεσμοί και οι πολιτικές όπως εφαρμόζονται από τα όργανα και από τα κράτη μέλη της ΕΕ, ώστε να εξασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του σημαντικού αυτού οργανισμού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθενται περιληπτικά οι διάφορες συνθήκες της ΕΕ από την ίδρυσή της της έως σήμερα. Οι συνθήκες αυτές αποτελούν το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ, καθώς και τη νομική βάση για τη λειτουργία της.

Το πέμπτο κεφάλαιο σχετίζεται με την έκφραση της πολιτικής των αγροτικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα με τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών (ΚΟΑ) των αγροτικών προϊόντων. Περιγράφονται οι μηχανισμοί λειτουργίας τους, αλλά και τα μέτρα στήριξης των μηχανισμών. Στο κεφάλαιο αυτό, αν και περιλαμβάνονται μορφές πολιτικής που έχουν καταργηθεί, εντούτοις δίνουν μια

εικόνα των μέτρων πολιτικής που εφαρμόστηκαν κατά το παρελθόν και τους επιδιωκόμενους στόχους των μέτρων αυτών.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ορισμένα κοινά μέτρα για όλες τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών.

Το έβδομο και το όγδοο κεφάλαιο περιλαμβάνουν τις Κοινές οργανώσεις Αγορών των περισσότερων αγροτικών προϊόντων που υπάγονται στην κοινή οργάνωση αγοράς, φυτικής ή ζωικής προέλευσης. Η πολιτική τού κάθε προϊόντος, βασισμένη στο βασικό κανονισμό κάθε αγοράς, παρουσιάζεται με κατανοητό τρόπο ακολουθώντας μια ενιαία γραμμή για όλα τα προϊόντα.

Το ένατο κεφάλαιο αφιερώθηκε στην παρουσίαση της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς στον τομέα των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μεγάλη παραγωγή θαλάσσιων αλιευμάτων, αλλά και με ανεπτυγμένη την υδατοκαλλιέργεια. Η ενημέρωση για θέματα πολιτικής της ΕΕ στον τομέα αυτόν θα είναι χρήσιμη για όσους ασχολούνται με την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες.

Στο δέκατο κεφάλαιο αναφέρονται ορισμένα ειδικά θέματα ενίσχυσης των αγροτικών προϊόντων.

Το ενδέκατο κεφάλαιο ασχολείται με το κομμάτι της νέας ΚΑΠ, η οποία αφορά την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Τα μέτρα του κεφαλαίου αυτού αποτελούν τον δεύτερο πυλώνα της νέας ΚΑΠ.

Η συγγραφή ενός βιβλίου αγροτικής πολιτικής ελλοχεύει τον κίνδυνο της απαξίωσής του από το γεγονός ότι στην πολιτική όλα αλλάζουν, άλλοτε με γοργό ρυθμό και άλλοτε με αργό, και πιθανόν κάποτε μερικά από τα περιεχόμενα του βιβλίου να πάψουν να ισχύουν. Παρ' όλα αυτά, η αξία του βιβλίου παραμένει αναλλοίωτη, γιατί περιλαμβάνει και θέματα θεωρητικά, τα οποία αποτελούν βάσεις της αγροτικής πολιτικής.

Ο συγγραφέας αισθάνεται την ανάγκη να ζητήσει συγγνώμη από κάθε αναγνώστη για τυχόν λάθη και ασάφειες του κειμένου.

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2014

Αναστάσιος Β. Σέμος

Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή

1.1. Ιστορικά στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)	1
1.2. Η ίδρυση και η ταυτότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	6
1.3. Τα σημαντικά ιστορικά στάδια	12
1.4. Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	16

Κεφάλαιο 2 Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.1. Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)	21
1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission)	22
Α. Αρμοδιότητες της Επιτροπής	24
Β. Οργάνωση των εργασιών της Επιτροπής	27
2. Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	27
3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament)	32
Α. Αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	34
Β. Οργάνωση των εργασιών του Κοινοβουλίου	36
4. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή Συμβούλιο Κορυφής	38
Α. Η σύνθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	38
Β. Οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	39
Γ. Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	40
5. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	42
Α. Η σύνθεση του δικαστηρίου	42
Β. Οι αρμοδιότητες του δικαστηρίου	42
Γ. Η οργάνωση των εργασιών του δικαστηρίου	44
6. Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο	45
Α. Δημιουργία και σύνθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου	45
Β. Αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου	45
Γ. Η οργάνωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου	46

2.2.	Τα συμβουλευτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)	46
1.	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	46
2.	Η Επιτροπή των Περιφερειών	48
2.3.	Τα χρηματοδοτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)	50
1.	Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	50
2.	Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων	51
3.	Το Χρηματοδοτικό Όργανο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής	52

Κεφάλαιο 3 Θεσμοί και Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3.1.	Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	53
1.	Συναπόφαση	54
2.	Διαβούλευση	55
3.	Σύμφωνη γνώμη	56
4.	Εκσυγχρονισμός του συστήματος	56
3.2.	Οι κοινές πολιτικές	57
3.3.	Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ)	58
3.3.1.	Το ιστορικό της γέννησης του Ευρώ	58
3.3.2.	Οικονομική ολοκλήρωση	60
3.3.3.	Προϋποθέσεις υιοθέτησης του Ευρώ	62
3.3.4.	Το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης (ΣΣΑ)	64
3.4.	Ο μηχανισμός των ιδίων πόρων	67
3.4.1.	Η αρχή της Χρηματοδότησης στην ΕΟΚ	67
3.4.2.	Η προέλευση των ιδίων πόρων	68
3.4.3.	Οι ίδιοι πόροι	71
3.4.4.	Ο προϋπολογισμός της Ένωσης	73
3.5.	Διεύρυνση	77
3.5.1.	Η δυναμική της Διεύρυνσης	80

Κεφάλαιο 4 Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4.1.	Γενικά	83
4.2.	Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)	84
4.3.	Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ)	85
4.4.	Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ)	88

4.5. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	90
4.6. Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση	93
4.7. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ	98
4.8. Η συνθήκη της Νίκαιας	103
4.9. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας	105

Κεφάλαιο 5 Κοινή Αγροτική Πολιτική

5.1. Εισαγωγή	109
5.2. Οι αρχικοί στόχοι και αρχές της ΚΑΠ	111
5.3. Χρηματοδότηση της ΚΑΠ	114
5.3.1. Αρχικά χρηματοδοτικά όργανα	114
5.3.2. Αναμόρφωση της χρηματοδότησης της ΚΑΠ	115
5.4. Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ	119
5.5. Η ΚΑΠ και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου	124
5.6. Η ΚΑΠ και η Διεύρυνση της ΕΕ	129
5.7. Μελλοντικές Προοπτικές	130
5.8. Η ΚΑΠ με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1782/2003	130
1. Υποχρεώσεις των αγροτών	133
2. Διαφοροποίηση και δημοσιονομική πειθαρχία	136
3. Παροχή συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις	138
4. Σύστημα διαχείρισης και ελέγχου	138
5. Σύστημα πληρωμών και μειώσεων	141
5.9. Το καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης	142
5.9.1. Κριτήρια καθορισμού του ποσού ενίσχυσης	142
5.9.2. Βάσεις για δικαιώματα ενίσχυσης	147
α) Δικαιώματα ενίσχυσης με βάση την έκταση	147
β) Δικαιώματα ενίσχυσης με ειδικές προϋποθέσεις	148
γ) Δικαιώματα ενίσχυσης από παύση καλλιέργειας	149
5.9.3. Εφαρμογή της ενιαίας ενίσχυσης	150
5.10. Η ΚΑΠ από το 2014 έως 2020	152
5.10.1. Βασικά σημεία της οικονομικής μεταρρύθμισης	154
5.10.2. Βασικά σημεία της περιβαλλοντικής μεταρρύθμισης	156
5.10.3. Άλλα ρυθμιστικά μέτρα	157
5.10.4. Ρυθμιστικά μέτρα αγοράς	158
5.10.5. Ο Προϋπολογισμός της ΚΑΠ 2014-2020	159
5.10.6. Εξέλιξη της πολιτικής και των δαπανών της ΚΑΠ	160

Κεφάλαιο 6 Κοινές Οργανώσεις Αγορών

6.1. Γενικά	171
6.2. Δημιουργία και λειτουργία των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς	173
6.3. Ταξινόμηση των κοινών οργανώσεων αγοράς	177
6.3.1. Οργάνωση αγοράς με την τιμή στήριξης	177
6.3.2. Οργάνωση αγοράς με εξωτερική προστασία	180
6.3.3. Οργάνωση αγοράς με συμπληρωματική βοήθεια	181
6.3.4. Οργάνωση αγοράς με κατ' αποκοπή βοήθεια	183
6.4. Μηχανισμοί στήριξης	183
6.4.1. Μηχανισμοί στήριξης της εσωτερικής αγοράς	184
Α. Παρέμβαση	184
Β. Απόσυρση	185
Γ. Ενισχύσεις πριμοδοτήσεις	186
Δ. Ο έλεγχος της παραγωγής	186
Ε. Οι οργανώσεις παραγωγών	189
ΣΤ. Οι κρατικές ενισχύσεις	189
Ζ. Ενημέρωση και έλεγχοι	189
6.5. Γενικό πλαίσιο λειτουργίας ΚΟΑ	190
6.5.1. Γενικά	191
6.5.2. Λειτουργία της ΚΟΑ	191
6.5.3. Λειτουργία της εξωτερικής αγοράς	193
6.5.4. Δασμοί (Tariffs)	195
6.5.5. Μεταβλητές εισφορές εισαγωγών (Variable import levies)	197
6.5.6. Ποσοστώσεις εισαγωγών (Import quotas)	197
6.5.7. Επιδότησεις εξαγωγών (Export subsidies)	198
6.6. Ενιαία Κοινή Οργάνωση Αγοράς αγροτικών προϊόντων	200
6.6.1. Γενικά	200
6.6.2. Εσωτερική αγορά	201
6.6.3. Κανόνες εμπορίας και οργανώσεις παραγωγών	205
Α. Πεδίο εφαρμογής	205
Β. Πρότυπα εμπορίας εισαγωγών- εξαγωγών αγροτικών προϊόντων ..	206
Γ. Οργανώσεις και ενώσεις παραγωγών και διεπαγγελματικών οργανώσεων	207
Δ. Καταστατικό των οργανώσεων παραγωγών	208
Ε. Αναγνώριση των οργανώσεων παραγωγών	209

6.6.4.	Εμπόριο με τρίτες χώρες	210
	Α. Πιστοποιητικά εισαγωγής ή εξαγωγής	210
	Β. Εισαγωγικοί δασμοί	210
	Γ. Επιστροφές κατά την εξαγωγή	212
6.6.5.	Κανόνες ανταγωνισμού	214
6.7.	Κοινά μέτρα Κοινών Οργανώσεων Αγορών	215
6.7.1.	Καθεστώς στήριξης των παραγωγών ορισμένων αροτριάων καλλιιεργειών	216
6.7.2.	Καθεστώς ενισχύσεων με βάση την έκταση	218
6.7.3.	Σχέδιο περιφερειοποίησης	218
6.7.4.	Υπολογισμός της ενίσχυσης με βάση την έκταση	219
6.7.5.	Άμυλο πατάτας	220
6.7.6.	Προσωρινή παύση καλλιέργειας	220
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6ου Κεφαλαίου Το πλεόνασμα του Παραγωγού - Καταναλωτή ..		221

Κεφάλαιο 7 Κοινές Οργανώσεις Αγορών των κυριότερων φυτικών προϊόντων

7.1.	Γενικά	223
7.2.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς Σιτηρών	223
7.2.1.	Τα σιτηρά στην ΕΕ	225
	Α. Σύστημα εμπορίας στο εσωτερικό της Κοινότητας	228
	Β. Σύστημα εμπορίας με τρίτες χώρες	231
	Περιορισμοί στην παρέμβαση	237
7.2.2.	Η αναθεώρηση της πολιτικής των σιτηρών το 1992	237
7.2.3.	Η πολιτική για τα δημητριακά με τη μεταρρύθμιση του 2003	239
7.3.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς Ρυζιού	241
	Α. Πεδίο εφαρμογής	242
	Β. Καθεστώς των τιμών	242
	Γ. Το καθεστώς των συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	243
7.3.1.	Η σημερινή κατάσταση	243
	Α. Πεδίο εφαρμογής	243
	Β. Εσωτερική αγορά	244
	Γ. Το καθεστώς των συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	244
	Δ. Άλλες διατάξεις	245
7.4.	Κοινή Οργάνωση Αγορών των οπωροκηπευτικών	246
	Α. Πεδίο εφαρμογής	246
	Β. Ταξινόμηση των προϊόντων	246
	Γ. Οργανώσεις παραγωγών	247

Δ. Καθεστώς παρέμβασης	249
Ε. Οι συναλλαγές με τις τρίτες χώρες	249
7.4.1. Η μεταρρύθμιση του 2007	250
Α. Οργανώσεις παραγωγών	251
Β. Επιχειρησιακά προγράμματα	251
Γ. Οργανώσεις και διεπαγγελματικές συμφωνίες	252
Δ. Συναλλαγές με τις τρίτες χώρες	253
Ε. Εισαγωγές	253
ΣΤ. Καθεστώτα ενεργητικής και παθητικής τελειοποίησης	254
7.5. Κοινή Οργάνωση Αγοράς Καπνού	255
Α. Μέτρα πολιτικής	255
Β. Καθεστώς Πριμοδότησης	256
Γ. Σύστημα Ελέγχου της Παραγωγής	258
Δ. Μέτρα προσανατολισμού της παραγωγής	260
Ε. Καθεστώς συναλλαγών με Τρίτες Χώρες	261
7.5.1. Η μεταρρύθμιση του τομέα του καπνού	261
Α. Μέτρα για μία ριζική μεταρρύθμιση	262
Β. Αναμενόμενη επίπτωση	264
Γ. Προοπτικές του τομέα	265
7.5.2. Η σημερινή κατάσταση	266
7.6. Κοινή Οργάνωση Αγοράς Ελαιολάδου -Λιπαρών ουσιών	271
7.6.1. Ελαιολάδο	271
7.6.1.1. Ο τομέας του ελαιολάδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση	272
7.6.1.2. Η Ποιότητα του ελαιολάδου και εμπορία	276
7.6.1.3. Ο ελαιοκομικός τομέας παγκοσμίως	278
7.6.1.4. Το Παγκόσμιο εμπόριο ελαιολάδου	281
7.6.1.5. Η ΚΟΑ ελαιολάδου πριν τη μεταρρύθμιση του 1998	284
7.6.1.6. Η συμφωνία της GATT (ΠΟΕ) και το ελαιολάδο	287
7.6.1.7. Η ΚΟΑ ελαιολάδου μετά τη μεταρρύθμιση του 1998	288
7.6.1.8. Κανόνες εμπορίας ελαιολάδου	290
7.6.1.9. Μεταβατική περίοδος	294
7.6.1.10. Η ΚΟΑ ελαιολάδου μέσα στη νέα ΚΑΠ	296
Συναλλαγές με τις τρίτες χώρες.....	299
7.6.2. Ελαιούχοι σπόροι και λοιπά φυτικά έλαια	299
7.7. Κοινή Οργάνωση Αγοράς Κρασιού	200
7.7.1 Γενικά	300
7.7.2. Η σημασία του προϊόντος για την ΕΕ	301
7.7.3. Εξέλιξη της πολιτικής του κρασιού στην ΕΕ	303
Α. Μέτρα στήριξης της εσωτερικής αγοράς	304

B. Συναλλαγές με Τρίτες Χώρες	307
Γ. Ταξινόμηση αμπελουργικών εκτάσεων	308
Δ. Στατιστικές έρευνες	308
E. Απαγόρευση νέων φυτεύσεων	309
Ζ. Κατάταξη ποικιλιών αμπέλου	309
Η. Εθνικές ενισχύσεις φυτεύσεων	310
7.7.4. Η κατάσταση με την αναθεώρηση του 2003	310
A. Κύρια σημεία πολιτικής στην παραγωγή	311
B. Μηχανισμοί της αγοράς	312
Γ. Ομάδες παραγωγών και οργανώσεις του κυκλώματος	313
Δ. Οινολογικές πρακτικές και επεξεργασίες	314
E. Οίνοι ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές (v.q.p.r.d)	315
ΣΤ. Καθεστώς ανταλλαγών με τις τρίτες χώρες	315
7.7.5. Η νέα ΚΟΑ οίνου	315
7.8. Κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα της ζάχαρης	319
A. Πεδίο εφαρμογής	320
B. Καθεστώς τιμών	320
Γ. Συμβάσεις πώλησης	321
Δ. Παρέμβαση	321
E. Καθεστώς ποσοτώσεων	321
ΣΤ. Γενικό καθεστώς ανταλλαγών με τρίτες χώρες	322
Ζ. Καθεστώτα εκπτώτικων εισαγωγών	323
7.8.1. Η σημερινή κατάσταση	324
A. Πεδίο εφαρμογής	324
B. Εσωτερική αγορά	325
7.9. Προϊόντα που δεν αποτελούν αντικείμενο Κοινής Οργάνωσης Αγοράς	329
7.9.1. Ενίσχυση στην παραγωγή βαμβακιού	329
A. Πεδίο εφαρμογής	330
B. Ενίσχυση στην παραγωγή	330
Γ. Μηχανισμός σταθεροποίησης	332
Δ. Όροι χορήγησης της ενίσχυσης	333
E. Οργανώσεις παραγωγών	333
7.9.2. Το καθεστώς της νέας ΚΑΠ για το βαμβάκι	336

8.1.	Κοινή οργάνωση αγοράς του βοείου κρέατος	341
	Α. Γενικά	341
	Β. Πεδίο εφαρμογής	341
	Γ. Καθεστώς ενισχύσεων	342
	Δ. Συναλλαγές με τις τρίτες χώρες	345
8.1.1.	Η σημερινή Κατάσταση	346
	Α. Συναλλαγές με τρίτες χώρες	347
	Β. Λοιπές διατάξεις	347
	Γ. Απόκεντρες περιοχές	348
8.2.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς του πρόβειου και αιγείου κρέατος	348
	Α. Πεδίο εφαρμογής	348
	Β. Καθεστώς πληρωμών, πριμοδοτήσεις και παρεμβάσεις	348
	Γ. Καθεστώς ανταλλαγών με τρίτες χώρες	350
	Δ. Άλλα μέτρα πολιτικής	350
8.2.1.	Η σημερινή Κατάσταση	350
	Α. Καθεστώς συναλλαγών με τρίτες χώρες	351
	Β. Άλλες διατάξεις	351
8.3.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς του χοιρινού κρέατος	352
	Α. Πεδίο εφαρμογής	352
	Β. Καθεστώς τιμών	353
	Γ. Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	353
	Δ. Άλλα μέτρα πολιτικής	354
8.3.1.	Η σημερινή κατάσταση	354
	Α. Καθεστώς τιμών	354
	Β. Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	354
	Γ. Λοιπές διατάξεις	355
8.4.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων	355
	Α. Πεδίο εφαρμογής	356
	Β. Καθεστώς τιμών και παρεμβάσεων	357
	Γ. Εμπορία	358
	Δ. Άμεσες πληρωμές	359
	Ε. Γαλακτοκομικές ποσοστώσεις	359
	ΣΤ. Αύξηση των ποσοστώσεων	362
	Ζ. Καθεστώς των συναλλαγών με τρίτες χώρες	364

8.5.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς κρέατος πουλερικών	365
	Α. Πεδίο εφαρμογής	365
	Β. Εμπορία	365
	Γ. Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	366
	Δ. Άλλα μέτρα	366
8.5.1.	Η σημερινή κατάσταση	366
	Α. Εμπορία	366
	Β. Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	366
	Γ. Λοιπές διατάξεις	367
8.6.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς Αυγών	367
	Α. Πεδίο εφαρμογής	368
	Β. Εμπορία	368
	Γ. Συναλλαγές με τις τρίτες χώρες	368
	Δ. Άλλα μέτρα	369
8.6.1.	Η σημερινή κατάσταση	369
	Α. Μέτρα εμπορίας	369
	Β. Συναλλαγές με τρίτες χώρες	369

Κεφάλαιο 9 Κοινή Οργάνωση Αγοράς στον τομέα των προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας

9.1.	Γενικά	371
9.2.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς	374
	Πεδίο εφαρμογής	375
	1. Προδιαγραφές Εμπορίας	375
	2. Ενημέρωση των καταναλωτών	375
	3. Οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ)	375
	4. Καθεστώς τιμών και παρεμβάσεις	377
	5. Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες	379
9.3.	Άλλα μέτρα πολιτικής	380
	Α. Γενικό πλαίσιο	380
	Β. Ανανέωση και εξοπλισμός του αλιευτικού στόλου	381
	Γ. Οριστική διακοπή των αλιευτικών δραστηριοτήτων	381
	Δ. Ίδρυση μεικτών επιχειρήσεων	382
	Ε. Μικρή παράκτια αλιεία	382
	ΣΤ. Κοινωνικοοικονομικά μέτρα	382
	Ζ. Ενισχύσεις επενδύσεων	383
	Η. Διάφορα μέτρα	383

9.4. Χρηματοδοτικό μέσο προσανατολισμού της αλιείας	385
Α. Πεδίο εφαρμογής	385
Β. Προγραμματισμός	386
9.5. Το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ)	386
Α. Η διατήρηση των αλιευτικών πόρων	387
Β. Η περιβαλλοντική διάσταση	388
Γ. Η διαχείριση του στόλου	389
Δ. Η διακυβέρνηση	390
Ε. Παρακολούθηση και έλεγχος	390
ΣΤ. Η οικονομική και κοινωνική διάσταση	391
Ζ. Η υδατοκαλλιέργεια	392
Η. Η Διεθνής κατάσταση	393
Θ. Η περίπτωση της Μεσογείου	394

Κεφάλαιο 10 Καθεστώτα Ειδικής Ενίσχυσης Προϊόντων

10.1. Ειδική επιδότηση ποιότητας στο σκληρό σιτάρι	397
10.2. Ειδική επιδότηση για πρωτεϊνούχους σπόρους	398
10.3. Ειδική επιδότηση για το ρύζι	399
10.4. Ειδική επιδότηση για καρπούς με κέλυφος	400
10.5. Ειδική επιδότηση για πατάτες αμυλοποιίας	401
10.6. Ειδική επιδότηση γαλακτοπαραγωγής	402
10.7. Επιδότηση αιγοπροβάτων	403
10.8. Ενισχύσεις βοδινού κρέατος	407
Α. Ειδική πριμοδότηση	408
Β. Πριμοδότηση για σφαγή εκτός εποχής	409
Γ. Πριμοδότηση για θηλάζουσες αγελάδες	411
Δ. Πριμοδότηση σφαγής	413
Ε. Ενίσχυση εκτατικοποίησης	413
ΣΤ. Πρόσθετες ενισχύσεις	414
Ζ. Ενισχύσεις κατά κεφαλή	414
Η. Ενισχύσεις με βάση την έκταση	415

Κεφάλαιο 11 Αγροτική Ανάπτυξη

11.1. Γενικά στοιχεία	417
11.2. Αγροτική Ανάπτυξη και Ατζέντα 2000	420

Α. Ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της Γεωργίας	421
Β. Πολυτομεακή ενσωμάτωση	422
Γ. Η ευελιξία	422
Δ. Η διαφάνεια	422
11.3. Μέτρα αγροτικής ανάπτυξης	423
Α. Επενδύσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις	423
Β. Ανθρώπινο δυναμικό	423
Γ. Μειονεκτικές περιοχές	425
Δ. Δάση	425
Ε. Μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων	427
ΣΤ. Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα	427
Ζ. Διάφορα μέτρα για την ανάπτυξη	427
11.4. Χρηματοδότηση αγροτικής ανάπτυξης	428
11.5. Προγραμματισμός	430
Α. Οριζόντια Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης	431
Β. Προγράμματα στις περιοχές του στόχου 1	431
Γ. Ανασυγκρότηση των αγροτικών περιοχών του στόχου 2	431
Δ. Η Agenda 2000 για τον προγραμματισμό της αγροτικής ανάπτυξης	432
11.6. Η αναθεώρηση της ΚΑΠ του 2003 και αγροτική ανάπτυξη	434
Α. Δύο νέα μέτρα για την εξασφάλιση της ποιότητας των τροφίμων	434
Β. Ικανοποίηση προτύπων	435
Γ. Διαβίωση των ζώων	435
Δ. Ενίσχυση νέων αγροτών	435
11.7. Αγροτική Ανάπτυξη και Διεύρυνση	435
11.8. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013	437
11.8.1. Γενικά	437
11.8.2. Εξέλιξη των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ	438
Α. Η εξέλιξη στα αρχικά στάδια	438
Β. Πρόγραμμα Δράσης 2000	439
Γ. Μεταρρύθμιση της ΚΓΠ – Ιούνιος 2003	439
Δ. Το πλαίσιο της πολιτικής	440
Ε. Προοπτική της πολιτικής για την περίοδο 2007-2013	442
11.8.3. Ο νέος κανονισμός αγροτικής ανάπτυξης	442
11.8.4. Κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές	446
11.8.5. Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης	448

1. Μέτρα στο πλαίσιο του άξονα 1 (βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του δασοκομικού τομέα)	448
Α. Ανθρώπινοι πόροι.....	449
Β. Φυσικό κεφάλαιο	450
Γ. Ποιότητα.....	451
2. Μέτρα στο πλαίσιο του άξονα 2 (Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου)	452
Α. Αειφορική χρήση της γεωργικής γης.....	453
Β. Αειφορική χρήση δασικής γης.....	454
3. Μέτρα στο πλαίσιο του άξονα 3 (Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας)	454
Α. Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.....	455
Β. Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές.....	455
Γ. Κατάρτιση, απόκτηση δεξιοτήτων και αναζωογόνηση	455
11.9. Ο άξονας Leader	456
11.9.1. Η προσέγγιση της αγροτικής ανάπτυξης από το Leader	456
11.9.2. Σύντομο ιστορικό του Leader	458
11.9.3. Η ιστορία της πρωτοβουλίας Leader	458
11.9.4. Πλαίσιο πολιτικής: από την πιλοτική πρωτοβουλία στην ενσωμάτωση	459
11.9.5. Τα επτά κύρια χαρακτηριστικά της προσέγγισης Leader	459
1. Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης βασιζόμενες στην περιοχή	460
2. Προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή.....	461
3. Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα: οι ομάδες τοπικής δράσης (ΟΤΔ).....	462
4. Διευκόλυνση της καινοτομίας.....	465
5. Ολοκληρωμένες και πολυτομεακές δράσεις.....	466
6. Δικτύωση.....	466
7. Συνεργασία.....	467
11.9.6. Η εφαρμογή της πρωτοβουλίας Leader σε τοπικό επίπεδο	468
Α. Δημιουργία ικανοτήτων	468
Β. Συνεργασία τοπικών φορέων	469
Γ. Ανάλυση της περιοχής	469
Δ. Προσδιορισμός των υφιστάμενων δραστηριοτήτων/ πρωτοβουλιών	470
Ε. Δημιουργία σύμπραξης	470
ΣΤ. Χάραξη στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	470
11.9.7. Η πρωτοβουλία Leader μελλοντικά	471
Α. Η επόμενη περίοδος προγραμματισμού (2007-2013)	471

B. Εστίαση στα νέα κράτη μέλη και στις υπό ένταξη χώρες	471
11.10. Υλοποίηση της πολιτικής	473
11.10.1. Παρακολούθηση και αξιολόγηση	473
11.10.2. Η ΕΕ και τα εθνικά δίκτυα αγροτικής ανάπτυξης	473
11.10.3. Χρηματοδοτική στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από την ΕΕ	474
A. Νέο χρηματοδοτικό μέσο	474
B. Νέες διαθέσιμες πιστώσεις	475
Γ. Δημοσιονομικός έλεγχος	475
Δ. Συγχρηματοδότηση	477
11.11. Η Αγροτική Ανάπτυξη μετά το 2014 έως το 2020	479
A. Αποστολή, στόχοι και προτεραιότητες	480
B. Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης	482
Γ. Θεματικά υποπρογράμματα	483
Δ. Περιεχόμενο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης	483
E. Στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης	485
ΣΤ. Ομάδες τοπικής δράσης LEADER	486
Ζ. Κοινές διατάξεις για διάφορα μέτρα	486
Η. Οι ΕΣΚ για την παραγωγικότητα και την βιωσιμότητα της Γεωργίας	487
Θ. Πόροι και κατανομή τους	488
Βιβλιογραφία	491

Εισαγωγή

1.1 Ιστορικά στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Η ευρωπαϊκή ιδέα, προτού συγκεκριμενοποιηθεί σε ένα πραγματικό πολιτικό σχέδιο και καταστεί διαρκής στόχος της κυβερνητικής πολιτικής των κρατών μελών, παρέμεινε περιορισμένη σε λίγους οραματιστές. Χρειάστηκαν οι προβληματισμοί που ανέπτυξαν τα κινήματα αντίστασης ενάντια στον ολοκληρωτισμό, κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, για να αναδυθεί η έννοια μιας οργάνωσης της ηπείρου ικανής να ξεπεράσει τους εθνικούς ανταγωνισμούς. Ο Altiero SPINELLI, Ιταλός φεντεραλιστής, και ο Jean MONNET, εμπνευστής του Σχεδίου Schuman που το 1950 δημιούργησε την πρώτη Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), είναι οι πρωτεργάτες των δύο βασικών ρευμάτων σκέψης που θα υλοποιήσουν τις διαδικασίες της κοινοτικής ολοκλήρωσης:

- α) αφενός το ομοσπονδιακό σχέδιο που στηριζόταν στο διάλογο και τη σχέση συμπληρωματικότητας μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών και
- β) αφετέρου το λειτουργικό κρατικό σχέδιο, που είχε ως άξονα την προοδευτική μεταβίβαση τμημάτων της κυριαρχίας από το εθνικό στο κοινοτικό επίπεδο.

Και οι δύο θέσεις συγκλίνουν σήμερα στην πεποίθηση ότι, παράλληλα με τις εθνικές και περιφερειακές εξουσίες, πρέπει να υπάρχει μία ευρωπαϊκή εξουσία η οποία θα στηρίζεται σε δημοκρατικά και ανεξάρτητα όργανα, ικανά να διαχειρίζονται τους τομείς για τους οποίους η κοινή δράση αποδεικνύεται αποτελεσματικότερη από τη μεμονωμένη δράση των κρατών. Κι οι τομείς αυτοί είναι:

- ♦ η εσωτερική αγορά,
- ♦ το νόμισμα,
- ♦ η οικονομική και κοινωνική συνοχή,

- ◆ η πολιτική της απασχόλησης,
- ◆ η προστασία του περιβάλλοντος,
- ◆ η εξωτερική πολιτική και η πολιτική της άμυνας,
- ◆ η δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας και ασφάλειας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2002, είναι το αποτέλεσμα προσπαθειών που άρχισαν το 1950 από τους πρωτοπόρους της Κοινοτικής Ευρώπης. Αποτελεί την πιο προωθημένη οργάνωση πολυτομεακής ολοκλήρωσης που έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί ταυτόχρονα στους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς τομείς, στους τομείς των δικαιωμάτων των πολιτών και των εξωτερικών σχέσεων των δεκαπέντε κρατών που είναι μέλη της.

Η αρχή της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής συνεργασίας ουσιαστικά ξεκινά με την πρόταση του Robert Schuman, υπουργού εξωτερικών της Γαλλίας, στις 9 Μαΐου του 1950 σε ομιλία του, εμπνευσμένη από τον Jean Monnet, προτείνει την από κοινού εκμετάλλευση των πόρων άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στα πλαίσια ενός οργανισμού ανοικτού στις άλλες χώρες της Ευρώπης. Η ανταπόκριση σ' αυτή την πρόταση προήλθε από άλλες πέντε χώρες (εκτός της Γαλλίας), το Βέλγιο, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Με την πρόταση αυτή και μετά από συζητήσεις υπογράφεται η Συνθήκη των Παρισίων για την ίδρυση της ΕΚΑΧ το 1951 και εν συνεχεία οι Συνθήκες της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) το 1957. Οι συνθήκες αυτές τροποποιήθηκαν το 1986 με την *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*, το 1992 με τη *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση* που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ και τέλος με τη *Συνθήκη του Άμστερνταμ* που υπογράφηκε το 1997, συνιστούν τα θεσμικά θεμέλια αυτού του συνόλου που δημιουργούν μεταξύ των κρατών μελών νομικούς δεσμούς οι οποίοι ξεπερνούν κατά πολύ τις απλές συμβατικές σχέσεις μεταξύ κυριάρχων κρατών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργεί η ίδια νομοθεσία που εφαρμόζεται άμεσα στους Ευρωπαίους πολίτες και γεννά ειδικά δικαιώματα προς όφελός τους.

Η περιορισμένη αρχικά δραστηριότητα της Κοινής Αγοράς Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) μεταξύ των έξι ιδρυτριών χωρών (Βελγίου, Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Λουξεμβούργου, Ολλανδίας), η Κοινότητα υπήρξε στην αρχή μια επιχείρηση ειρήνης, αφού κατάφερε να συνενώσει σε ένα θεσμικό σύνολο με βάση την αρχή της ισότητας τους νικητές και τους ηττημένους του τελευταίου ενδοευρωπαϊκού πολέμου. Η συνθήκη αυτή έληξε στις 2 Ιουλίου του 2002.

Από το 1957 και μετά την υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης της Ρώμης οι έξι ιδρύτριες χώρες αποφάσισαν να οικοδομήσουν μια Οικονομική Κοινότητα πάνω στη βάση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των εργαζομένων. Οι δασμοί επί των βιομηχανικών προϊόντων καταργούνται τον Ιούλιο του 1968 και οι κοινές πολιτικές, ιδίως η αγροτική και η εμπορική τίθενται σε ισχύ κατά την ίδια δεκαετία. Οι επιτυχίες των έξι πείθουν το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και την Ιρλανδία να προσχωρήσουν κατόπιν επίπονων διαπραγματεύσεων στις οποίες η Γαλλία του Στρατηγού De Gaulle προέβαλε δύο φορές, το 1961 και το 1967, το δικαίωμα αρνησικυρίας. Η πρώτη διεύρυνση, που αύξησε το 1973 τα μέλη της Κοινότητας από έξι σε εννέα, πραγματοποιείται από κοινού με μία εμβάθυνση του έργου της μέσω της εφαρμογής νέων πολιτικών (κοινωνικής, περιφερειακής, περιβαλλοντικής).

Από τις αρχές της δεκαετίας του 70, επεβλήθη η ανάγκη σύγκλισης των οικονομικών και νομισματικής ένωσης, ενώ η αναστολή της μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό εγκαινίασε μια εποχή μεγάλης διεθνούς νομισματικής αστάθειας, η οποία επιδεινώθηκε από τις επιπτώσεις των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και 1979. Η θέσπιση, το 1979, του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) συνέβαλε στη σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και στη χάραξη εκ μέρους των κρατών μελών αυστηρών πολιτικών που τους επιτρέπουν να διατηρούν μεταξύ τους τις σχέσεις αλληλεγγύης και την πειθαρχία ενός ανοικτού οικονομικού χώρου.

Το 1981 και 1986, οι προσχωρήσεις της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας ενδυναμώνουν τη νότια πτέρυγα της Κοινότητας, καθιστώντας περισσότερο επιτακτική την εφαρμογή διαρθρωτικών προγραμμάτων που αποσκοπούν στο να μειώσουν τις ανισότητες όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των Δώδεκα. Παράλληλα, η Κοινότητα εδραιώνεται σε διεθνές επίπεδο, ενδυναμώνοντας τις συμβατικές σχέσεις που διατηρεί με τις χώρες του νότιου τμήματος της Μεσογείου και τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού οι οποίες συνεργάζονται βάσει των διαδοχικών Συμβάσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, που διαπραγματεύτηκε με μια φωνή, άσκησε πιέσεις σε όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για να θέσει τη σφραγίδα της και να υπερισχύσουν τα συμφέροντά της. Η Ένωση, πρώτη εμπορική δύναμη στον κόσμο, αρχίζει να διαθέτει τα μέσα που της επιτρέπουν να μένει στη διεθνή σκηνή. Θέτει στόχο την εφαρμογή κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, ακολουθούμενη από τη γερμανική ενοποίηση στις 3 Οκτωβρίου 1990, και ο εκδημοκρατισμός των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που ελευθερώθηκαν από την κηδεμονία της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία αυτοδιαλύθηκε τον Δεκέμβριο του 1991, μεταμορφώ-

νουν ουσιαστικά την πολιτική δομή της ηπείρου. Τα κράτη μέλη ξεκίνησαν μια διαδικασία εμβάθυνσης της Ένωσής τους, διαπραγματευόμενοι μια νέα Συνθήκη, οι κατευθυντήριες γραμμές της οποίας καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχ, στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 1991. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που άρχισε να **ισχύει την 1η Νοεμβρίου 1993**, αναθέτει στα κράτη μέλη ένα νέο πρόγραμμα που περιλαμβάνει:

- ◆ νομισματική Ένωση μέχρι το 1999,
- ◆ νέες κοινές πολιτικές,
- ◆ ευρωπαϊκή ιθαγένεια,
- ◆ κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας και
- ◆ εσωτερική ασφάλεια.

Μια ρήτρα αναθεώρησης που περιελήφθη στη Συνθήκη του Μάαστριχ οδήγησε τα κράτη μέλη να διαπραγματευθούν μια νέα Συνθήκη που υπογράφηκε στο Άμστερνταμ στις 2 Οκτωβρίου 1997, η οποία αναπροσαρμόζει και ενισχύει τις πολιτικές και τα μέσα της Ένωσης, κυρίως στους τομείς της συνεργασίας των δικαστικών αρχών, της ελεύθερης διακίνησης των προσώπων, της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής της δημόσιας υγείας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, άμεση δημοκρατική έκφραση της Ένωσης, αναλαμβάνει νέες αρμοδιότητες που θεμελιώνουν το ρόλο του ως συν-νομοθετικό όργανο.

Την 1η Ιανουαρίου 1995, τρεις νέες χώρες προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία εμπλουτίζουν την Ένωση με τις ιδιοτυπίες τους και της προσφέρουν νέες προοπτικές στην καρδιά της Κεντρικής και της Βόρειας Ευρώπης. Δύο μεγάλες προκλήσεις παρουσιάζονται σήμερα για την Ένωση των Δεκαπέντε:

- 1) Να πετύχει τη διεύρυνση με τις δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και την Κύπρο, με τις οποίες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου αποφάσισε στις 13 Δεκεμβρίου 1997 να δρομολογήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις από την Άνοιξη του 1998,
- 2) Να αξιοποιήσει τον δυναμισμό της νομισματικής Ένωσης που με βάση τη δημιουργία του ευρώ στις 2 Μαΐου 1998, θα έπρεπε να εξασφαλίσει στις οικονομίες των κρατών μελών μια καλύτερη σύγκλιση και πιο αειφόρες συνθήκες ανάπτυξης που θα δημιουργούν θέσεις απασχόλησης.

Για να μπορεί να λειτουργήσει μια Ένωση με πάνω από 25 μέλη πρέπει να ενισχυθούν οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων, να εξασφαλιστεί ότι οι πολιτικές της αλληλεγγύης και οι πολιτικές κοινής δράσης θα τύχουν χρηματοδότησης ταυτόχρονα αποτελεσματικής και ισοκατανεμημένης. Ακόμη, αφού η διεύρυνση θα

αυξήσει αναγκαστικά την ετερογένεια των συμφερόντων και των αντιλήψεων, η Ένωση πρέπει να διαφυλάξει τη συναίνεση των κρατών πάνω στους κύριους στόχους που πρέπει να πετύχουν από κοινού οι Ευρωπαίοι και πάνω στα μέσα που χρειάζονται για την επίτευξή τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό την προεδρία του Jacques Santer υπέβαλε τον Ιούλιο του 1997 την «Ατζέντα 2000» με βάση την οποία οι κυβερνήσεις ξεκίνησαν μια ευρεία αναθεώρηση των διαρθρωτικών πολιτικών και της κοινής αγροτικής πολιτικής.

Η κοινοτική μέθοδος, που βασίζεται στο μόνιμο διάλογο μεταξύ των εθνικών συμφερόντων και του κοινού συμφέροντος, σεβόμενη τις εθνικές ιδιαιτερότητες και κατοχυρώνοντας ταυτόχρονα την ταυτότητα της Ένωσης, δεν έχει απολέσει το ελάχιστο από την αρχική της αξία. Η μέθοδος αυτή, που επινοήθηκε με σκοπό να υπερκεραστούν οι ανταγωνισμοί του παρελθόντος και να εξαλειφθεί το πνεύμα ανωτερότητας και η προσφυγή στη βία που χαρακτήριζε τις σχέσεις μεταξύ των κρατών, επέτρεψε τη συνοχή μιας Ευρώπης δημοκρατικής, προσηλωμένης στις αξίες της ελευθερίας, καθ' όλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η εξάλειψη του ανταγωνισμού Ανατολής-Δύσης και η πολιτική και οικονομική επανένωση της ηπείρου αποτελεί νίκη του ευρωπαϊκού πνεύματος, το οποίο οι λαοί έχουν όσο ποτέ άλλοτε ανάγκη για το μέλλον τους.

Ο αγροτικός τομέας κατείχε σημαντική θέση στην ημερήσια διάταξη των επιτελών για τη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής, ιδιαίτερα την εποχή που διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις για τη **Συνθήκη της Ρώμης**. Οι μνήμες της μεταπολεμικής έλλειψης τροφίμων ήταν ακόμα ζωντανές και συνεπώς η γεωργία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο από την αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η Συνθήκη της Ρώμης έθεσε τους γενικούς στόχους της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Οι αρχές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) καθορίστηκαν κατά τη διάρκεια της διάσκεψης στη Στρέσα της Ιταλίας τον Ιούλιο του 1958. Το 1960 τα έξι ιδρυτικά μέλη ενέκριναν τους μηχανισμούς της ΚΑΠ και δύο χρόνια αργότερα, το 1962, η ΚΑΠ άρχισε να ισχύει.

Η νομική βάση της Αγροτικής Πολιτικής για το σύνολο της Κοινότητας καθορίζεται στα άρθρα 32 έως 38 του τίτλου II της συνθήκης ΕΚ. Στη συνθήκη του Άμστερνταμ έχουν απαλειφθεί τα άρθρα 44, 45 και 47, τα οποία ήταν πλέον άνευ αντικειμένου.

Σύμφωνα με το άρθρο 32, η Κοινή Αγορά περιλαμβάνει τη γεωργία και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων. Ως γεωργικά προϊόντα νοούνται τα προϊόντα του εδάφους, της κτηνοτροφίας και της αλιείας, καθώς και τα προϊόντα πρώτης μεταποίησης τα οποία έχουν άμεση σχέση με αυτά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ομοσπονδία, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, ούτε είναι απλώς ένας οργανισμός συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων, όπως τα Ηνωμένα Έθνη. Οι χώρες που αποτελούν την Ένωση (τα «κράτη μέλη» της) συνενώνουν τις εθνικές κυριαρχίες τους ούτως ώστε να αποκτήσουν ισχύ και παγκόσμια επιρροή την οποία καμία δεν θα μπορούσε να έχει μόνη της. Ο συγκερασμός αυτός των εθνικών κυριαρχιών σημαίνει πρακτικά ότι τα κράτη μέλη μεταβιβάζουν ορισμένες από τις εξουσίες λήψης αποφάσεων που διαθέτουν σε κοινά θεσμικά όργανα τα οποία έχουν συσταθεί από τα ίδια, ούτως ώστε οι αποφάσεις για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος να μπορούν να λαμβάνονται δημοκρατικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι μια οικογένεια δημοκρατικών ευρωπαϊκών χωρών, δεσμευμένη να εργαστεί μαζί με όλα τα μέλη της για την ειρήνη και την ευημερία. Δεν είναι ένα κράτος που στοχεύει να αντικαταστήσει τα υπάρχοντα κράτη, ούτε είναι ο μόνος σκοπός για οργάνωση για διεθνή συνεργασία. Η ΕΕ είναι, στην πραγματικότητα, μοναδική.

Οι ιστορικές ρίζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η ιδέα γεννήθηκε επειδή οι Ευρωπαίοι ήταν αποφασισμένοι να αποτρέψουν τέτοιες δολοφονίες και καταστροφές που συμβαίνουν πάντα σε πολέμους. Το έναυσμα έγινε με την πρόταση της γαλλικής κυβέρνησης («Δήλωση Robert Schuman») στις 9 Μαΐου 1950, να τεθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα κάτω από μια κοινή Ανώτατη Αρχή, με μια οργάνωση ανοιχτή στη συμμετοχή των άλλων χωρών της Ευρώπης. Η συγκέντρωση των παραγωγών άνθρακα και χάλυβα θα εξασφαλίσει αμέσως την εγκαθίδρυση κοινών βάσεων οικονομικής ανάπτυξης, πρώτο στάδιο της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας, και θα αλλάξει το πεπρωμένο αυτών των περιοχών που από πολύ καιρό ασχολούνται με την κατασκευή πολεμικών όπλων, των οποίων υπήρξαν τα πιο συνεχή θύματα.

Βασιζόμενες στο σχέδιο Schuman, έξι χώρες, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες (Ολλανδία) και το Λουξεμβούργο υπογράφουν μια συνθήκη για να ενοποιήσουν τις βαριές βιομηχανίες τους – άνθρακα και χάλυβα – κάτω από μια κοινή διεύθυνση. Έτσι, ιδρύεται η πρώτη Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)**, η οποία έγινε πραγματικότητα με τη συνθήκη του Παρισιού στις 18 Απριλίου 1951. Το γεγονός αυτό δημιούργησε μια κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα μεταξύ των έξι ιδρυτικών κρατών. Στόχος, μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν η διασφάλιση της ειρήνης ανάμεσα σε νικητές και ηττημένους και η συμφιλίωση των χωρών επί ίσοις όροις με τη συνεργασία τους μέσα σε ένα κοινό θεσμικό πλαί-

σιο. Κατ' αυτό τον τρόπο, καμιά από αυτές τις χώρες δεν θα μπορεί πια να φτιάχνει όπλα για να πολεμήσει εναντίον των άλλων, όπως συνέβαινε στο παρελθόν με απώτερο στρατηγικό στόχο, τη συμφιλίωση των λαών της Ευρώπης.

Ο απολογισμός της ΕΚΑΧ είναι θετικός. Η Κοινότητα κατόρθωσε να αντιμετωπίσει τις διάφορες κρίσεις, διασφαλίζοντας μια ισόρροπη ανάπτυξη της παραγωγής και της διανομής των πόρων και συμβάλλοντας στις αναγκαίες βιομηχανικές αναδιαρθρώσεις και μετατροπές. Η παραγωγή χάλυβα τετραπλασιάστηκε σε σχέση με τη δεκαετία του '50. Ο παραγόμενος χάλυβας είναι καλύτερης ποιότητας, φθηνότερος και καθαρότερος. Όσον αφορά τον άνθρακα, η παραγωγή του μειώθηκε, καθώς και το απασχολούμενο εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, ο τομέας επέτυχε υψηλό επίπεδο τεχνολογικής ανάπτυξης, ασφάλειας και περιβαλλοντικής ποιότητας. Τα όρια της πρώτης αυτής προσπάθειας ολοκλήρωσης έγιναν γρήγορα αισθητά με την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ), το 1954. Ενώ υπήρχε φόβος να μην τελεσφορήσει η προσπάθεια που αναλήφθηκε από την ΕΚΑΧ, η Διάσκεψη της Μεσσήνης, τον Ιούνιο του 1955 επεδίωξε να δώσει νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Ύστερα από αυτή τη διάσκεψη, ακολούθησε σειρά συνεδριάσεων σε επίπεδο υπουργών ή εμπειρογνομόνων. Στις αρχές του έτους 1956, συγκροτήθηκε προπαρασκευαστική επιτροπή με αποστολή την κατάρτιση έκθεσης σχετικής με τη δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς. Η επιτροπή αυτή συνεδρίαζε στις Βρυξέλλες υπό την προεδρία του τότε Βέλγου υπουργού Εξωτερικών, P.H. Spaak. Τον Απρίλιο του 1956, η εν λόγω επιτροπή πρότεινε δύο σχέδια τα οποία αντιστοιχούσαν στις δύο επιλογές των κρατών μελών:

- ♦ τη δημιουργία μιας γενικευμένης κοινής αγοράς,
- ♦ τη δημιουργία μιας κοινότητας ατομικής ενέργειας.

Τον Μάρτιο του 1957, υπογράφηκαν στη Ρώμη οι γνωστές «συνθήκες της Ρώμης». Η πρώτη ίδρυσε την *Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)* και η δεύτερη την *Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας*, περισσότερο γνωστή ως *Ευρατόμ (EURATOM)*.

Δεδομένου ότι δεν σημειώθηκαν προβλήματα κατά τη διαδικασία κύρωσης σε επίπεδο κρατών μελών, οι δύο αυτές συνθήκες άρχισαν να ισχύουν την 1η Ιανουαρίου 1958.

Η ίδρυση της ΕΟΚ περιελάμβανε ουσιαστικά τη συνεργασία των κρατών στον οικονομικό τομέα με τη γενικότερη έννοια και στον οποίο οι εθνικές επιφυλάξεις ήταν λιγότερο έντονες σε σχέση με άλλους τομείς, αναδεικνύεται σε πεδίο συναίνεσης της υπερεθνικής συνεργασίας. Με την ίδρυση της ΕΟΚ και τη δημιουργία της κοινής αγοράς, επιδιώκονται δύο στόχοι:

- ▶ Ο πρώτος συνίσταται στο μετασχηματισμό των οικονομικών όρων των συναλλαγών και της παραγωγής στο έδαφος της Κοινότητας.
- ▶ Ο δεύτερος, που έχει περισσότερο πολιτικό χαρακτήρα, αφορά τη συμβολή της ΕΟΚ στη λειτουργική δόμηση της πολιτικής Ευρώπης και αποτελεί ένα καθοριστικό βήμα προς την πληρέστερη ενοποίηση της Ευρώπης.

Στόχος της δεύτερης συνθήκης (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας) είναι η συμβολή, γενικότερα, στη δημιουργία και στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών πυρηνικών βιομηχανιών, ώστε όλα τα κράτη μέλη να μπορούν να επωφεληθούν από την ανάπτυξη της ατομικής ενέργειας και να εξασφαλιστεί η ασφάλεια εφοδιασμού. Παράλληλα, η συνθήκη εγγυάται υψηλό επίπεδο ασφάλειας για τον πληθυσμό και αποτρέπει τη χρησιμοποίηση για στρατιωτική χρήση των πυρηνικών υλικών που προορίζονται κυρίως για ειρηνικούς σκοπούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πεδίο εφαρμογής της Ευρατόμ περιορίζεται στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας για μη στρατιωτική αλλά για ειρηνική χρήση.

Τα πρώτα έτη η συνεργασία ήταν μεταξύ έξι χωρών και κυρίως για το εμπόριο και την οικονομία.

Σήμερα η ΕΕ αγκαλιάζει 28 χώρες, δηλαδή το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, τη Δανία, την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Αυστρία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία και 493 εκατομμύρια πολίτες, και εξετάζει ένα ευρύ φάσμα των ζητημάτων άμεσης σπουδαιότητας για την καθημερινή ζωή μας. Οι χώρες αυτές καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της Δυτικής Ευρώπης και μέρος της ανατολικής και παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές σε βασικά οικονομικά μεγέθη.

Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος με πολλές διαφορετικές παραδόσεις και γλώσσες, αλλά και με κοινές αξίες όπως η δημοκρατία, η ελευθερία και η κοινωνική δικαιοσύνη. Η ΕΕ υπερασπίζεται αυτές τις αξίες. Ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης, που προωθεί την ενότητα συντηρώντας την ποικιλομορφία και εξασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες.

Η **Ευρωπαϊκή Ένωση** ή **ΕΕ** είναι μια ιδιότυπη υπερεθνική και διακυβερνητική ένωση είκοσι οκτώ κρατών. Καθιερώθηκε το 1992 από την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχ), και είναι ο εκ των πραγμάτων διάδοχος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) των έξι κρατών-μελών που ιδρύθηκαν το 1951, το 1957 και το 1965. Από τότε νέες διευρύνσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό των κρατών μελών της και οι αρμοδιότητές της έχουν

Πίνακας 1.1. Βασικά οικονομικά στοιχεία των 28 χωρών της ΕΕ.

α/α	Χώρες	Έκταση Km ²	Πληθυσμός 000.000 (2005)	ΑΕΠ ¹ Σε δις € (2007)	Κατά Κεφαλή ² Εισόδημα σε € (2007)	Ποσοστό% του Κατά Κεφαλή Εισοδήματος της ΕΕ-28
1	Αυστρία	83.858	8,2	271	30800	124
2	Βέλγιο	30.528	10,5	335	29400	118
3	Βουλγαρία	110.994	7,7	29	9300	37
4	Γαλλία	549087	62,4	1892,2	27400	110
5	Γερμανία	357.050	82,5	2423	28600	115
6	Δανία	43.098	5,4	226,5	29900	120
7	ΕΛΛΑΔΑ	131.957	10,2	228,2	23600	95
8	Εσθονία	45.227	1,3	15,2	16900	68
9	Ην. Βασίλειο	244.101	58,4	2049	29700	119
10	Ισπανία	504.878	43	1051	26200	105
11	Ιρλανδία	70.295	4,1	190,6	37400	150
12	Ιταλία	301.323	58,5	1535,5	25200	101
13	Κροατία	56.542	4,3	45,72	13240	53
14	Κύπρος	9.251	0,7	16	22600	91
15	Λετονία	64.589	2,3	21,1	14400	58
16	Λιθουανία	65.300	3,4	28,4	14800	59
17	Λουξεμβούργο	2.586	0,455	36,2	66300	266
18	Μάλτα	316	0,4	5,4	19300	77
19	Ολλανδία	37.358	16,3	567	32600	131
20	Ουγγαρία	93.030	10,1	101,1	15600	63
21	Πολωνία	312.685	38,2	308,6	13300	53
22	Πορτογαλία	91.909	10,5	163,1	19000	76
23	Ρουμανία	238.391	21,6	123,8	10000	40
24	Σλοβακία	49.035	5,4	54,8	16700	67
25	Σλοβενία	20.273	2,0	34,4	22200	89
26	Σουηδία	448.474	9	331	30400	122
27	Τσεχία	78.886	10,2	127,1	20000	80
28	Φιλανδία	338.150	5,2	179,6	28800	116
	ΕΕ-28	4.376.117	493,4	12.387,9	24900	100

1. Το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι προσαρμοσμένο σύμφωνα με την αγοραστική δύναμη σε κάθε χώρα

2. Σε τρέχουσες αγοραίες τιμές

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Ένωση – Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι υπολογισμοί έγιναν από τον συγγραφέα.

επεκταθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ως η ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιεχόμενο. Η ΕΕ αποτελεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η ΕΕ είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο, με 493 εκατομμύρια κατοίκους και συνδυασμένο ονομαστικό ΑΕΠ €12,5 (\$16,2) τρισεκατομμύρια το 2009. Η Ένωση είναι μια ενιαία αγορά με κοινή εμπορική πολιτική, κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική και περιφερειακή πολιτική για να βοηθήσει τις φτωχότερες περιφέρειες. Εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το Ευρώ, που υιοθετήθηκε από 17 κράτη μέλη (2011). Η ΕΕ άρχισε μια περιορισμένη κοινή πολιτική εξωτερικών και ασφαλείας και μια περιορισμένη αστυνομική και δικαστική συνεργασία πάνω σε ποινικά θέματα.

Τα σημαντικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ περιλαμβάνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ είναι επίσης πολίτες της ΕΕ, εκλέγουν άμεσα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μια φορά κάθε πέντε έτη. Μπορούν να ζήσουν, να ταξιδέψουν, να εργαστούν, και να επενδύσουν σε άλλα κράτη μέλη (με μερικούς περιορισμούς μόνο στα νέα κράτη μέλη). Ο έλεγχος διαβατηρίων και οι τελωνειακοί έλεγχοι στα περισσότερα εσωτερικά σύνορα καταργήθηκαν με τη Συμφωνία του Σένγκεν (Schengen). Την προεδρία της ΕΕ ασκεί από την 1η Ιανουαρίου του 2014 και για 6 μήνες η Ελλάδα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση περιγράφεται ως «οικογένεια των δημοκρατικών ευρωπαϊκών χωρών». Στις 23 Ιουλίου 1952 έξι ιδρυτικά μέλη διαμόρφωσαν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, η οποία αποτέλεσε το πρώτο στάδιο της σημερινής ΕΕ. Από τότε είκοσι δύο χώρες εισήχθησαν σε διαδοχικά κύματα διεύρυνσης.

Χώρες όπως το Μονακό, το Βατικανό και η Ανδόρα, αν και δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν συνάψει ειδικές συμφωνίες συνεργασίας με αυτήν.

Προκειμένου να εισχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα κράτος πρέπει να τηρήσει οικονομικούς και πολιτικούς όρους, γνωστούς ως Κριτήρια της Κοπεγχάγης (μετά από τη σύνοδο κορυφής της Κοπεγχάγης τον Ιούνιο του 1993). Αυτό βασικά απαιτεί μια κοσμική, δημοκρατική κυβέρνηση, κράτος δικαίου και αντίστοιχες κοινωνικές και θεσμικές ελευθερίες. Σύμφωνα με τη Συνθήκη της ΕΕ, κάθε κράτος - μέλος αλλά και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να συμφωνήσουν ομόφωνα με οποιαδήποτε διεύρυνση.

Αυτήν την περίοδο (2014) υπάρχουν δύο επισήμως υποψήφιας χώρες προς ένταξη: Η FYROM (τα Σκόπια) και η Τουρκία. Επιπλέον, οι βαλκανικές χώρες της Αλβανίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου και της Σερβίας αναγνωρίζονται επίσημα ως πιθανοί υποψήφιοι.

Πίνακας 1.2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών-μελών και τα στάδια διεύρυνσης.

Έτος Διεύρυνσης	Κράτη Διεύρυνσης	Αριθμός Διεύρυνσης	Σύνολο κρατών
1957	 Βέλγιο	Ιδρυτικά μέλη	6
	 Γερμανία ¹		
	 Λουξεμβούργο		
1973	 Γαλλία	1 ^η	9
	 Ιταλία		
1981	 Ολλανδία	2 ^η	10
	 Δανία ²		
1986	 Ηνωμένο Βασίλειο	3 ^η	12
	 Ιρλανδία		
1995	 Ελλάδα	4 ^η	15
	 Αυστρία		
2004	 Πορτογαλία	5 ^η	25
	 Ισπανία		
	 Σουηδία		
	 Φινλανδία		
	 Κύπρος		
2007	 Σλοβακία	6 ^η	27
	 Λετονία		
	 Πολωνία		
	 Ουγγαρία		
	 Μάλτα		
2013	 Βουλγαρία	7 ^η	28
	 Ρουμανία		
2013	 Κροατία		

1. Στις 3 Οκτωβρίου 1990, το κρατίδιο της πρώην Ανατολικής Γερμανίας ενώθηκε με την Δυτική Γερμανία και έγινε αυτόματα μέρος της ΕΕ.

2. Η Γροιλανδία, αποικία της Δανίας από το 1979, εγκατέλειψε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1985, μετά από δημοψήφισμα.

Το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώνεται από τα εδάφη των κρατών μελών της, και επεκτείνεται με την προσχώρηση των νέων μελών. Καλύπτει έναν τομέα 4.376.171 τετραγωνικών χιλιομέτρων με έκταση βορειοανατολικά ως τη Φινλανδία, βορειοδυτικά ως την Ιρλανδία, νοτιοανατολικά ως την Κύπρο και νοτιοδυτικά ως την Πορτογαλία. Αντιπροσωπεύει την έβδομη μεγαλύτερη περιοχή στον κόσμο σε έκταση ενώ υπολογίζεται ότι η ακτογραμμή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι 65.992 χλμ.

Η ΕΕ δεν είναι ταυτόσημη με την Ευρώπη - σημαντικά κράτη της ηπείρου όπως η Ελβετία, η Νορβηγία και η ευρωπαϊκή Ρωσία είναι εκτός της ΕΕ. Τα κράτη μέλη της ΕΕ συνορεύουν με 21 άλλα κράτη.

Αντίθετα, διάφορα υπερπόντια εδάφη και εξαρτώμενες αποικίες των διάφορων κρατών - μελών είναι επίσης, τυπικά, μέρος της ΕΕ (π.χ. οι Αζόρες, η Μαδέρα, η Γαλλική Γουιάνα, η Μαρτινίκα, η Γουαδελούπη και οι Κανάριοι Νήσοι. Σε άλλες περιπτώσεις τα εδάφη που συνδέονται με τα κράτη μέλη δεν είναι μέρος της ΕΕ (π.χ. η Γροιλανδία, οι Νήσοι Φερόες, οι Ολλανδικές Αντίλλες, η Νέα Καληδονία και τα περισσότερα εδάφη που συνδέονται με το Ηνωμένο Βασίλειο).

Αν συμπεριληφθούν και τα υπερπόντια εδάφη των κρατών μελών, η ΕΕ περιλαμβάνει τους περισσότερους τύπους κλιμάτων από αρκτικό μέχρι τροπικό. Επομένως, οι μετεωρολογικοί μέσοι όροι για την ΕΕ συνολικά δεν είναι επαρκείς για συμπεράσματα. Η πλειοψηφία του πληθυσμού ζει είτε σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα (νότια Ευρώπη) είτε σε ένα ήπιο θαλάσσιο κλίμα (δυτική Ευρώπη) ή σε ένα θερμό κατά το θέρος ηπειρωτικό κλίμα (στα ανατολικά κράτη μέλη).

1.3 Τα σημαντικά ιστορικά στάδια

Η σημερινή ΕΕ είναι το αποτέλεσμα της σκληρής εργασίας των ανθρώπων που εργάστηκαν για μια ενωμένη Ευρώπη. Αποτελεί την πιο προωθημένη μορφή ολοκλήρωσης, σε ολόκληρο τον κόσμο, ενός συνόλου χωρών που ασκούν από κοινού τα κυριαρχικά τους δικαιώματα σε καθοριστικούς τομείς δραστηριότητας για τους πολίτες: το ενιαίο νόμισμα, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων, την κοινωνική πρόοδο, τους ίσους όρους ανταγωνισμού για να υπάρξει όσο το δυνατό μεγαλύτερο όφελος από μια ανοικτή και δυναμική εσωτερική αγορά.

Οι συνταγματικές βάσεις αυτού του συνόλου είναι:

- ◆ Η διακήρυξη Schuman το Μάιο του 1950 πρότεινε την ίδρυση μιας **Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)**, η οποία έγινε πραγματικότητα-

τα με τη συνθήκη του Παρισιού στις 18 Απριλίου 1951. Το γεγονός αυτό δημιούργησε μια κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα μεταξύ των έξι ιδρυτικών κρατών (Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες). Στόχος, μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν η διασφάλιση της ειρήνης ανάμεσα σε νικητές και ηττημένους και η συμφιλίωση των χωρών επί ίσοις όροις με τη συνεργασία τους μέσα σε ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο.

- ◆ Η υπογραφή, στις 25 Μαρτίου 1957, της **συνθήκης της Ρώμης**, τα έξι κράτη μέλη αποφάσισαν να οικοδομήσουν μια **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)** που θα είχε ως βάση μια ευρύτερη κοινή αγορά, η οποία θα κάλυπτε ένα μεγάλο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών. Η έναρξη της συνθήκης ορίστηκε η 1 Ιανουαρίου του 1958, ενώ οι δασμοί μεταξύ των έξι χωρών καταργήθηκαν πλήρως την 1η Ιουλίου 1968 και οι κοινές πολιτικές, ιδίως η εμπορική και η γεωργική, τέθηκαν επίσης σε εφαρμογή κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960.
- ◆ Αυτές οι ιδρυτικές συνθήκες τροποποιήθηκαν στη συνέχεια:
 - ◆ το 1986, από την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη
 - ◆ το 1992, από τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (συνθήκη του Μάαστριχ)
 - ◆ το 1997, από τη συνθήκη του Άμστερνταμ
 - ◆ από τη συνθήκη της Νίκαιας το 2001.

Οι συνθήκες αυτές έχουν σφυρηλατήσει ισχυρότατους νομικούς δεσμούς μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παράγει η ίδια νομοθεσία η οποία εφαρμόζεται άμεσα στους ευρωπαίους πολίτες και τους παρέχει ειδικά δικαιώματα.

Η επιτυχία των έξι κρατών ώθησε τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο να ενταχθούν στις Κοινότητες. Αυτή η πρώτη διεύρυνση, με την οποία τα μέλη της Κοινότητας από έξι αυξήθηκαν σε εννέα το 1973, πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας με τη θέσπιση νέων πολιτικών [κοινωνικής, περιβαλλοντικής και περιφερειακής πολιτικής] και με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 1975.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70, οι ευρωπαίοι ηγέτες συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να υπάρξει σύγκλιση των οικονομιών και να δημιουργηθεί μια νομισματική ένωση. Την ίδια εποχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να αναστείλουν τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό, γεγονός που προκάλεσε μεγάλη διεθνή νομισματική αστάθεια, η οποία επιδεινώθηκε από τις συνέπειες των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και του 1979. Η δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισμα-

τικού συστήματος (ΕΝΣ), το 1979, συνέβαλε στη σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και ενθάρρυνε τα κράτη μέλη της Κοινότητας να εφαρμόσουν αυστηρές πολιτικές που τους επέτρεψαν να διατηρήσουν τις αμοιβαίες σχέσεις αλληλεγγύης και την πειθαρχία των οικονομιών τους.

Το 1981 η Ελλάδα προσχώρησε στις Κοινότητες και το 1986 προσχώρησαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Το γεγονός αυτό, έκανε επιτακτική την ανάγκη να θεσπιστούν «διαρθρωτικά» προγράμματα, όπως τα πρώτα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ) που είχαν ως στόχο να μειωθούν οι ανισότητες οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των δώδεκα κρατών μελών. Παράλληλα, άρχισε να ενισχύεται ο ρόλος της ΕΟΚ σε παγκόσμια κλίμακα. Ανέπτυξε συμβατικές σχέσεις με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (τις χώρες «ΑΚΕ») με τις οποίες υπέγραψε μια σειρά συμβάσεων αναπτυξιακής βοήθειας και εμπορικών συναλλαγών (Λομέ I, II, III και IV, 1975-1989) που οδήγησαν στη συμφωνία του Κοτονού του Ιουνίου 2000. Η Ευρώπη, που είναι η μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στον κόσμο, διαθέτει τα μέσα να επιβάλλεται σε διεθνή κλίμακα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως απώτερο στόχο την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Μια παγκόσμια οικονομική ύφεση στις αρχές του '80 προκάλεσε κλίμα «ευρωσκεπτικισμού». Όμως, από το 1985 και μετά, δημιουργήθηκε μια νέα ελπίδα, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με πρόεδρο τον Ζακ Ντελόρ, δημοσίευσε μια «Λευκή Βίβλο» που περιείχε χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1993. Αυτή η ημερομηνία ορόσημο και οι νομοθετικές διατάξεις που έδωσαν συγκεκριμένο περιεχόμενο σε ένα τόσο φιλόδοξο στόχο ορίστηκαν στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1996 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.

Η πολιτική διάρθρωση της Ευρώπης άλλαξε ριζικά με την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας στις 3 Οκτωβρίου 1990 και στην επάνοδο της δημοκρατίας στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που απελευθερώθηκαν από τη σοβιετική κηδεμονία. Η ίδια η Σοβιετική Ένωση έπαψε να υφίσταται τον Δεκέμβριο του 1991. Στο μεταξύ, άλλαζαν και οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τα κράτη μέλη διαπραγματεύονταν μια νέα Συνθήκη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (δηλαδή τους προέδρους ή πρωθυπουργούς των χωρών) στο Μάαστριχ, τον Δεκέμβριο του 1991. Αυτή η «συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993. Η ΕΟΚ μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκή Ένωση» (ΕΕ). Επιπλέον, προσθέτοντας νέους τομείς διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα, η Συνθήκη δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Καθόρισε επίσης νέους φιλόδοξους στόχους για τα κράτη μέλη. Νομισματική ένωση μέχρι το 1999, νέες κοινές πολιτικές, ευρωπαϊκή ιθα-

γένεια, κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και εσωτερική ασφάλεια.

Αυτή η νέα δυναμική και η αλλαγή της γεωπολιτικής κατάστασης της ηπείρου οδήγησαν τρεις ακόμη χώρες, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, να προσχωρήσουν στην ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 1995. Η Ένωση είχε πλέον 15 κράτη μέλη και συνέχιζε την πορεία της προς το θεαματικότερο επίτευγμα που θα μπορούσε να προσφέρει στους πολίτες της: την αντικατάσταση του εθνικού τους νομίσματος από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, το ευρώ. Την 1η Ιανουαρίου 2002, το ευρωπαϊκό νόμισμα τέθηκε σε κυκλοφορία στις δώδεκα χώρες της ζώνης του ευρώ και αποτελεί πλέον ένα σημαντικό νόμισμα παρόμοιας ισχύος με το δολάριο.

Μπαίνοντας στον 21ο αιώνα, οι Ευρωπαίοι πρέπει να αντιμετωπίσουν ενωμένοι τις πολλαπλές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Η επιτάχυνση της τεχνολογικής προόδου και της ανάπτυξης του Διαδικτύου δίνουν ώθηση στον εκσυγχρονισμό των οικονομιών. Όμως, οι βαθιές αλλαγές του οικονομικού ιστού προκαλούν κοινωνική αναταραχή και πολιτιστικό σοκ.

Στη συνεδρίασή του στη Λισσαβόνα, τον Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια συνολική στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της ΕΕ που θα της επιτρέψει να ανταγωνίζεται στην παγκόσμια αγορά τους άλλους βασικούς συντελεστές, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι νέες βιομηχανικές χώρες. Η «στρατηγική της Λισσαβόνας» περιλαμβάνει το άνοιγμα όλων των τομέων της οικονομίας στον ανταγωνισμό, την ενθάρρυνση της καινοτομίας και των επιχειρηματικών επενδύσεων και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρώπης για την αντιμετώπιση των αναγκών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ταυτόχρονα, τα προβλήματα της ανεργίας και του αυξανόμενου κόστους των συστημάτων συνταξιοδότησης ασκούν πίεση στις οικονομίες των κρατών μελών, γεγονός που καθιστά περισσότερο αναγκαίες τις μεταρρυθμίσεις. Η κοινή γνώμη αναμένει όλο και περισσότερο από τις κυβερνήσεις να βρουν πρακτικές λύσεις γι' αυτά τα προβλήματα.

Αμέσως μετά τη διεύρυνσή της, η Ευρωπαϊκή Ένωση με 15 πλέον κράτη μέλη, εισήλθε σε διαδικασία μιας νέας και άνευ προηγούμενου μεγάλης διεύρυνσης. Οι πρώην «λαϊκές δημοκρατίες» του σοβιετικού συνασπισμού (η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ρουμανία και η Σλοβακία), τα τρία κράτη της Βαλτικής που δημιουργήθηκαν με την αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης (η Εσθονία, η Λετονία και η Λιθουανία), δύο από τις δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας (η Σλοβενία και η Κροατία) και δύο χώρες της Μεσογείου (Κύπρος και Μάλτα) κτύπησαν την πόρτα της ΕΕ στα μέσα της δεκαετίας του '90. Η ΕΕ χαιρέτισε αυτή τη νέα ευκαιρία για την εξασφάλιση της σταθερότητας

της ηπείρου και για να επεκταθούν τα οφέλη της ευρωπαϊκής ενοποίησης και σε αυτές τις νεαρές δημοκρατίες. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης άρχισαν στο Λουξεμβούργο τον Δεκέμβριο του 1997 και στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999 με τις δώδεκα υποψήφιες χώρες. Στις 13 Δεκεμβρίου 2002 ολοκληρώθηκαν στην Κοπεγχάγη οι διαπραγματεύσεις με τις δέκα από αυτές τις χώρες. Έτσι, από την 1^η Μαΐου του 2004 η Ευρώπη έχει 25 κράτη μέλη ενώ από την 1^η Ιανουαρίου 2007 προσχώρησαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία και από 1^{ης} Ιουλίου του 2013 η Κροατία. Με τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ θα ενωθούν και άλλες χώρες της ηπείρου και κατά τα επόμενα έτη.

Μια διαδικασία ευρωπαϊκής οικοδόμησης για περισσότερο από μισό αιώνα σημάδεψε βαθιά την ιστορία της ηπείρου και τη νοοτροπία των κατοίκων της. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, ανεξαρτήτως πολιτικών προσανατολισμών, γνωρίζουν ότι έχει παρέλθει η εποχή των απόλυτων εθνικών κυριαρχιών και ότι μόνο η Ένωση των δυνάμεων και το όραμα ενός «κοινού πεπρωμένου» (σύμφωνα με την έκφραση της συνθήκης ΕΚΑΧ) θα επιτρέψουν στα παλαιά έθνη να συνεχίσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και να διατηρήσουν την επιρροή τους στον κόσμο.

Η κοινοτική μέθοδος, που βασίζεται σε ένα μόνιμο διάλογο ανάμεσα στα εθνικά συμφέροντα και το κοινό συμφέρον, που σέβεται τις εθνικές ιδιομορφίες και συμβάλλει στη δημιουργία μιας ταυτότητας της Ένωσης, δεν έχει χάσει τίποτα από την αρχική της αξία. Η μέθοδος αυτή, που επινοήθηκε αρχικά για να ξεπεραστούν οι παλιές έχθρες και για να εξαλειφθούν οι τάσεις ηγεμονίας και η προσφυγή στη βία που αποτελούσαν χαρακτηριστικά των σχέσεων μεταξύ των κρατών, συνέβαλε στο να διατηρηθεί η συνοχή της δημοκρατικής Ευρώπης, η οποία παρέμεινε προσηλωμένη στις αρχές της ελευθερίας καθ' όλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η εξάλειψη του ανταγωνισμού Ανατολής / Δύσης και η πολιτική και οικονομική επανένωση της ηπείρου αποτελούν τη νίκη του ευρωπαϊκού πνεύματος το οποίο χρειάζονται περισσότερο από ποτέ οι λαοί για το μέλλον τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί, λοιπόν, την καλύτερη απάντηση των Ευρωπαίων στην τεράστια πρόκληση της παγκοσμιοποίησης. Αποτελεί κυρίως την καλύτερη πολιτική «ασφάλειας» για ένα ελεύθερο και ειρηνικό μέλλον.

1.4 Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της Ελλάδας προϋπήρχε της διασύνδεσης της πορείας της χώρας με τις προσπάθειες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας / Ένωσης. Έλαβε, ωστόσο, συγκεκριμένη διάσταση με την

υποβολή της αίτησης για σύνδεση με τη νεοπαγή Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), τον Ιούνιο του 1959, αίτηση που οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας-ΕΟΚ, τον Ιούνιο του 1961, γνωστή ως «Συμφωνία των Αθηνών». Η Συμφωνία αυτή, που ουσιαστικά αποτελούσε το πρώτο βήμα στην πορεία της Ελλάδας για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, «πάγωσε» με την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα (Απρίλιος 1967) και επανενεργοποιήθηκε μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας (Ιούλιος 1974).

Ο στόχος όμως της ελληνικής κυβέρνησης ήταν η επιδίωξη της ενσωμάτωσης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως πλήρες μέλος. Πράγματι, η αίτηση για πλήρη ένταξη υποβλήθηκε στις 12 Ιουνίου 1975, με επιστολή που ο Πρωθυπουργός της χώρας απηύθυνε στον τότε πρόεδρο του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Υπουργό Εξωτερικών της Ιρλανδίας G. Fitzgerald.

Οι λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα επέλεξε την πλήρη ένταξη στην Κοινότητα μπορούν να συνοψισθούν στους εξής:

- ◆ Θεώρησε την Κοινότητα ως το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολιτικό της σύστημα και θεσμούς.
- ◆ Επεδίωκε την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της θέσης της στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα καθώς και της «διαπραγματευτικής της δύναμης», ιδιαίτερα σε σχέση με την Τουρκία η οποία εμφανιζόταν ως η μείζων απειλή για την Ελλάδα μετά την εισβολή και κατάληψη μέρους της Κύπρου (Ιούλιος 1974). Στα πλαίσια αυτά, η Ελλάδα επεδίωκε επίσης τη χαλάρωση της έντονης εξάρτησης, που είχε αναπτύξει μεταπολεμικά, από τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ).
- ◆ Θεώρησε την ένταξη στην Κοινότητα ως ισχυρό παράγοντα που θα συνέβαλε στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.
- ◆ Επιθυμούσε ως ευρωπαϊκή χώρα, να είναι «παρούσα» και να επηρεάσει τις διεργασίες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και το πρότυπο της Ευρώπης, στο οποίο η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει.

Η πρώτη αντίδραση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Ελληνική αίτηση εκδηλώθηκε αρχικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission) η οποία σύμφωνα με το (τότε) άρθρο 237 της Συνθήκης της Ρώμης, έπρεπε να διατυπώσει «γνώμη» πάνω στην αίτηση χώρας για ένταξη στην Κοινότητα. Η Επιτροπή δημοσίευσε τη «γνώμη» της στις 28 Ιανουαρίου 1976. Προς μεγάλη έκπληξη, ενώ τόνισε ότι πρέπει να δοθεί «σαφώς θετική απάντηση» στο αίτημα της Ελλάδας για ένταξη, πρότεινε θέσπιση προενταξιακής μεταβατικής περιόδου πριν από την πλήρη θεσμική ενσωμάτωση της χώρας προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

Με παρέμβαση του τότε πρωθυπουργού προς τις κυβερνήσεις των εννέα χωρών - μελών και ιδιαίτερα τη Γαλλία και τη Γερμανία, η πρόταση αυτή της Επιτροπής απορρίφθηκε. Έτσι, τον Ιούλιο 1976 άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το Μάιο 1979 με την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης στην Αθήνα (στο Ζάππειο Μέγαρο). Το Ελληνικό Κοινοβούλιο κύρωσε την Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 28 Ιουνίου 1979.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα / Ένωση στην περίοδο 1981-2002 μπορεί να διακριθεί σε τρεις βασικές χρονικές υπο-περιόδους: την πρώτη μεταξύ 1981-1985, τη δεύτερη μεταξύ 1985-1995 και την τρίτη από το 1996 μέχρι σήμερα.

Η πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται από έντονη αμφισβήτηση ορισμένων σοβαρών πτυχών της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η αναθεώρηση της θέσης της χώρας στην Κοινότητα με τη διαμόρφωση ενός «ειδικού καθεστώτος» σχέσεων και ρυθμίσεων. Για το σκοπό αυτό, η Ελλάδα υπέβαλε, το Μάρτιο του 1982, Υπόμνημα με το οποίο ζήτησε πρόσθετες αποκλίσεις από την εφαρμογή ορισμένων κοινοτικών πολιτικών καθώς και πρόσθετη οικονομική ενίσχυση για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε ως βάσιμο μόνο το δεύτερο αίτημα το οποίο ουσιαστικά ικανοποιήθηκε με την έγκριση, το 1985, των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ). Η σημασία των ΜΟΠ όμως ήταν πολύ μεγαλύτερη των πρόσθετων πόρων που εγκρίθηκαν τότε για την Ελλάδα γιατί εγκαινίασαν την προσπάθεια για την ανάπτυξη διαρθρωτικής πολιτικής από πλευράς Ε.Ε., η οποία αποκρυσταλλώθηκε το 1988 στη νέα διαρθρωτική πολιτική, το πρώτο «πακέτο Delors».

Στα γενικότερα θέματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και ειδικότερα στις προσπάθειες και τα σχέδια για την εμβάθυνση της ενοποίησης στο θεσμικό, πολιτικό και αμυντικό τομέα, Η Ελλάδα υπήρξε ιδιαίτερα επιφυλακτική την περίοδο αυτή.

Στη δεύτερη περίοδο της συμμετοχής της, η πολιτική που προβάλλει η Ελλάδα στην Ε.Ε. χαρακτηρίζεται βαθμιαία από εντονότερες φιλο-ενοποιητικές θέσεις. Ιδιαίτερα από το 1988 και μετά, αρχίζει να υποστηρίζει το «ομοσπονδιακό» πρότυπο ενοποίησης καθώς και την ανάπτυξη κοινής πολιτικής σε νέους τομείς (παιδεία, υγεία, περιβάλλον), την ενίσχυση των υπερεθνικών θεσμών (Επιτροπή και Κοινοβούλιο) και την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας από την Ένωση. Από την άλλη πλευρά όμως υπάρχουν ακόμη αντιφάσεις, τόσο στον οικονομικό τομέα, με την απόκλιση της χώρας από το μέσο «κοινοτικό» επίπεδο ανάπτυξης, όσο και στον πολιτικό, με το πρόβλημα της ονομασίας της πΓΔΜ που εκτονώθηκε με την υπογραφή της ενδιάμεσης Συμφωνίας.

Παράλληλα, από το 1987, η Ελλάδα αρχίζει να αναδεικνύει ως κύριο πολιτικό στόχο τη διασφάλιση της προοπτικής ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή

Κοινότητα. Για το σκοπό αυτό, υποστήριξε την κυβέρνηση της Λευκωσίας στην υποβολή από την τελευταία αίτησης για ένταξη, τον Ιούνιο του 1990.

Η τρίτη περίοδος της συμμετοχής της Ελλάδας στην Κοινότητα / Ένωση, ξεκίνησε το 1996 και χαρακτηρίζεται από ακόμα μεγαλύτερη υποστήριξη προς την ιδέα και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την εμβάθυνση της ενοποίησης σε όλους τους τομείς, με άξονα μάλιστα το ομοσπονδιακό μοντέλο. Χαρακτηρίζεται ακόμα από την προσπάθεια υψηλότερης οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης με την επίτευξη των «κριτηρίων σύγκλισης» της Συνθήκης του Μάαστριχ και τη συμμετοχή της χώρας ως πλήρες μέλος στο ενιαίο νόμισμα (ευρώ) και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) από την 1η Ιανουαρίου 2002.

Η τέταρτη ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. (πρώτο εξάμηνο 2003) ολοκληρώθηκε, κατά γενική ομολογία, με επιτυχία, ενώ κατά τη διάρκειά της συντελέστηκε η μεγαλύτερη διεύρυνση στη μέχρι τώρα ιστορία της Ενωμένης Ευρώπης (10 νέα κράτη μέλη).